

اسرار شریعت و منافع طاعت

از نظر ملاصدرا

سیدمصطفی محقق داماد^(۱)

چکیده

بر اساس آموزه‌های دینی، اعمال و مناسک مذهبی، علاوه بر پیکره ظاهری، چهره‌ی باطنی دارند که هویت و روح انسان را میسازند. در سنت اسلامی نیز آثار زیادی، گاه بوجه عام و گاه در قالب تحلیل برخی اعمال و مناسک خاص، درباره اسرار شریعت برشته تحریر درآمده است که از آن جمله میتوان به الفتوحات المکیه ابن عربی، اسرار الشریعة و اطوار الطریقة و أنوار الحقیقه سیدحیدر آملی، المحجة البيضاء ملامحسن فیض کاشانی، رسالة التنبیهاة العلیة علی وظائف الصلاة القلیبة شهید ثانی، اسرار الصلاة امام خمینی (ره) و... اشاره کرد. ملاصدرا نیز در دو بخش از کتاب الشواهد الربوبیه فی المناهج السلوکیة به بحث پیرامون اسرار شریعت پرداخته است. مقاله حاضر دیدگاه ملاصدرا درباره اسرار شریعت را بررسی و تحلیل میکند.

کلیدواژگان: اسرار شریعت، فلسفه اعمال و مناسک دینی، تسلط بر شهوات، رویگردانی از ماسوی، وصال معبود، ملاصدرا.

مقدمه

بنظر متفکران اسلامی تمام واجبات و محرمات در شریعت، علاوه بر پیکر ظاهری، چهره‌ی باطنی دارند که با روح انسانی در ارتباط است و موجب رقای نفسانی بشر بسوی خدا میگردد. در ادبیات اسلامی، بسیاری از متفکرین آثاری درباره «اسرار شریعت» بطور کلی و گاه در مورد نماز، طهارت و نجاست، روزه، حج و... بطور خاص، تألیف کرده‌اند.

در میان اهل سنت، محی الدین ابن عربی در کتاب الفتوحات المکیه و محمد غزالی در کتاب احیاء العلوم و در میان اهل تشیع سیدحیدر آملی در کتاب اسرار الشریعة و اطوار الطریقة و أنوار الحقیقه و ملامحسن فیض کاشانی در المحجة البيضاء و نیز شهید ثانی در رساله‌ی مستقل تحت عنوان التنبیهاة العلیة علی وظائف الصلاة القلیبة و ملا احمد نراقی در معراج السعادة و در قرن حاضر، میرزا جواد ملکی تبریزی در رساله‌های المراقبات، لقاء الله و اسرار الصلوة و امام خمینی (ره) در رساله‌ی تحت عنوان اسرار الصلاة و پس از ایشان افرادی دیگر، در این زمینه بحث کرده‌اند.

(۱). استاد حقوق دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران (عضو هیئت تحریریه خردنامه صدرا): mdamad@ias.ac.ir